

Teknolojik Vitruvius

M. Pınar Mengüç, Prof. Dr.

Vitruvius, benim en etkilendiğim tarihsel figürlerden birisi. Hem kendi döneminde, hem sonrasında, hem yaşadığı topraklarda hem de ötesinde kalıcı etkisinin olmuş olması bana çok çarpıcı gelmiştir hep. Elbette aynı şekilde etkin olmuş olan bir dizi mimar, mühendis, bilim adamı ve sanatçı geldi geçti bu dünyadan. Her birinin katkıları, yeni katkıların oluşumuna yön açtı zaman içinde. Ama Vitruvius gibi olmak başka. Sokaktaki insana bu denli pozitif dokunmuş az insan vardır tarih boyunca.

Vitruvius'un kişiliği hakkında hemen hemen hiçbir bilgi yok elimizde. Nasıl bir insan olduğunu bilmiyoruz; sinirli mi, sakin mi, şişman mı, çok mu uyur, pizza'sının üstünde ne ister, merhametli mi, elbiseleri son moda mı, yoksa paçoz mu, hangi gladyatörü sevmiş, hiçbir fikrimiz yok (Oysa bu tanımlar ne kadar önemli çevremizdeki bir sürü insana göre). Vitruvius yaşıyor bugün ama, Konstantin zamanında, Sinan ve

Leonardo da Vinci zamanında ya da Le Corbusier zamanında yaşadığı gibi. Evrensel ve sonsuz bir figür olarak, yaptıkları ile. Düşünceleri, öğretileri, yazıları kendi zamanının ötesine gidebilmiş, bizim yaşam şeklimizi değiştirmiş bir şekilde. Sistematik olarak hem insana hem toplumlara dokunabilmiş bir kişi olarak...

Vitruvius, herkesin bilmek istediklerini hali hazırda bilinenlerden başlayıp harmanladıktan sonra net bir şekilde anlatabilmiş kitaplarında. Büyük resmi görüp, şehirlerin nasıl iyi işleyebileceğini düşünüp, ardından küçük resme bakıp her türlü işlevin nasıl olması gerektiğini formüle edebilmiş. Şehrin ruhunu keşfetmiş sosyal bilimcilerle şehri şekillendiren mimarları anlamış olmasa başaramazdı yaptıklarını. Aynı şekilde, geometri, fizik, optik, müzik ve tıp üstünde yeterince bilgili olmasa insandan topluma, toplumdansa insana iki-yönlü köprüler kuramazdı. Asıl, yaptıklarını politikacılara, işverenlere tam olarak açıklayamadan, onların önceliklerini öne çıkarmadan "Roma'nın Mimarı" olamazdı. O zamanın kuralları bugünkü kurallardan farklıydı elbette; yine de bu köprülerin tam yerinde sapasağlam kurulmuş olması derin bir anlama ile mümkün olabilirdi, aynı bugün de gerektiği gibi.

Ben Vitruvius'un yaptıklarını anlatan en iyi kelimenin "coherence" ya da "ahenk" olduğunu düşünüyorum. Fizik dilinde çok kullanılan bu sözcük, bir lazer ışığı ile normal kaynaktan gelen ışığın arasındaki farkı anlamamıza yardımcı olur. Koherent oldukları zaman elektromanyetik dalgalar fazlarını kaybetmezler kolayca. Bu faz beraberliği de koherent dalgaların (ve de ışığın) daha çok enerji ile çok daha küçük bir alana odaklanabilmesini sağlar. Her ışık aydınlatır; ama koherent ışık sayesinde daha net, hassas ve kalıcı bir ölçüm ya da işlem yapabiliriz.

Günlük yaşamımızda ise, koherent; ahenkli, mantıklı ve tutarlı bir olguyu

ifade eder. Vitruvius da tam bunu yapabilmiş zamanında. Bir lazer keskinliği ile hem gününü hem de gününün ötesini saptayabilmiş, bir lazer keskinliği ile odaklanmış yapılacak işlere. Ortaya çıkan tertemiz iş, günümüze kadar "sürdürülebilir" olmuş.

Ya bugün yaşasaydı Vitruvius? Ne yapardı? Buna yanıt aslında yukarıda yazdıklarımın yola çıkarak bulunabilir. Yaptıklarını daha da odaklı yapardı ve bunun için daha çok bilime ve bilgiye bağlı kalırdı. Eminim bilgisayarların gücünü çok severdi; çok önem verdiği insan konforunu sağlamak için hesaplamalı akışkanlar dinamiği ve ısı transferi kullanırdı. Bu yöntemleri, hem binaların dışı, hem şehirlerin şekillenmesi, hem de iç mekânın tasarım için çok etkin kullanırdı. Daha çok mühendis çalıştırırdı bunlar için, ama daha çok mimarlık-mühendislik yapardı. Mimarların daha çok tarih, malzeme bilgisi, estetik, ışık bilmesini isterdi ama bunların bir kişinin yapabileceğinin çok ötesinde olacağını bilirdi elbette. Bu nedenle takımlar kurardı: odaklı ve aynı fazda çalışabilen bireylerden oluşan, hem de ilkökul düzeyindeki eğitimden başlayarak... Hepsine hem bireysel hem de ortak düşünmeyi aşılardı; fakat her birinin kendi dalga boyunu kendi rengini kazanmasına çaba gösterirdi. Müzik bilenle finanstan anlayanları, eşyanın tabiatını anlayanı doğadan eşya için fikir çıkaranlarla birlikte aynı odaya koyardı.

Sonra şehrin ruhunu bilen, enerjiyi dans ettiren, şekli huzura döndüren, maddeye hayat veren akil insanları, genç beyinlerle bir araya getirirdi. Şehri ve ülkeyi idare edenlerle işverenlerin birlikte çalışacakları düzeni de eklerdi buna.

Nasıl başlasak da bugünün Vitruvius'unu yaşama geçirebilsek dersiniz?*

Kalın sağlıcakla,

(ps. *EÇEM bu ilkeler üzerine inşa edilmekte... Sizlere anlatmaya devam edeceğiz...)